

Postdiplomske Evropske i jugoistočnoevropske studije

Centar za međunarodne studije Univerziteta Crne Gore

Prof. dr Milan Popović

Evropske integracije i Jugoistočna Evropa

Poslednja evropska periferija u svetsko-sistemskej perspektivi

Trajanje kursa: jedan (prvi) semestar, 12 sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

1. Epistemologija

1.1. Uvod.

1.1.1. Model: kondenzacija nastave u dve uzastopne subote 2 puta 6 časova (2 puta 3 puta 90 minuta od kojih 60 minuta nastavnik plus 30 minuta studenti), zatim najmanje 4 sedmice za apsorpciju (čitanje, konsultacije, pisanje kod kuće), na kraju sumarna provera znanja u obliku odbrane eseja obima 10-20 hiljada karaktera (tema po izboru studenta a uz pomoć i saglasnost nastavnika, moguće teme od naslova čitavog kursa, preko elemenata iz sadržaja kursa koji sledi, do prikaza najznačajnijih knjiga, predlog nastavnika samo primera radi Stara i nova nauka, Teorija svetskog sistema, Evro-balkanske studije u sistemu društvenih nauka, Teška i nasilna modernizacija Balkana, Balkan i balkanizacija između realnosti i stereotipa, Utopistika Balkana i sveta budućnost koja je počela), ili izuzetno u obliku kolokvijuma, ali i u slučaju eseja i u slučaju kolokvijuma uz savladavanje apsolutnog minimuma (Popović, 1996, kao bazični tekst, plus najmanje jedna knjiga po izboru studenta, uz snažnu sugestiju nastavnika da ta knjiga bude jedna od sledećih Volerstin, 2005; Wallerstein, 1990; Volerstin, 2000; Volerstin i drugi, 1997; Todorova, 1999; Woodward, 1995; Stojanović, 1997; Berend, 2001; Sorokin, 2002; Popović, 2005).

1.1.2. Uvod. Predmet i metod (alternativa). Balkan, poslednja evropska periferija, jedan konkretni transdisciplinarni istorijski i regionalni studij. Literatura: Volerstin, 1997. Vladajuća i alternativna epistemologija: razvoj, modernizacija, demokratizacija (ekonomija, sociologija, politikologija), teren za sučeljavanje. Literatura: Braudel, 1966; Volerstin, 1997; Arrighi, 1990; Popović, 2002.

1.2. Teorija svetskog sistema, metodološke premise: holizam, kompleksnost i kontradiktornost, transdisciplinarnost, probabilizam, multilinearizam, i druge. Literatura: Volerstin, 2005; Volerstin, 1997; Prigogine, 1997; Prigogine and Stengers, 1984; Popović, 1996.

1.3. Teorija svetskog sistema, glavni koncepti i pojmovi: vreme i prostor, ciklični ritmovi i sekularni trendovi, centar, poluperiferija i periferija, istorijski sistem, savremeni svetski sistem. Literatura: Volerstin, 2005; Wallerstein, 1990; Popović, 1995, 1996.

2. Modernizacija

2.1. Različiti aspekti procesa teške, poluperiferne i zakasnele modernizacije: ekonomski i politički aspekt, materijalni i kulturni aspekt, unutrašnji i spoljašnji aspekt (Crna Gora, postjugoslovenske zemlje, Jugoistočna Evropa, EU). Literatura: Braudel, 1981, 1982, 1984; Brodel, 2001; Stavrianos, 1958; Lampe and Jackson, 1982; Jelavich and Jelavich, 1977; Banac, 1988; Berend and Ranki, 1982; Berend, 2001; Martin, 1990; Arrighi, 1985.

2.2. Nasilna anti-modernizacijska reakcija koja se ponavlja usred procesa teške modernizacije. Začarani krugovi ekonomskog i političkog siromaštva, materijalne bede i političkog autoritarizma, i izlazi iz njih. Literatura: Stojanović, 1997; Woodward, 1995; Sloterdajk, 2001; Milosavljević, 2002; Bougarel, 1996; Popov, 1996; Popović, 1994, 1996, 1997, 1998, 2004, 2005, 2006.

2.3. Crnogorski slučaj teške i nedovršene modernizacije unutar velike posthladnoratovske promene Balkana, Evrope i sveta. Literatura: Popović, 2000, 2002.

3. Utopistika

3.1. Utopistika. O (ne)mogućnosti naučnog predviđanja. Tranzicija čega: nacije-države, ili svetskog sistema, ili i jednog i drugog? Alternativne mogućnosti, interpretacije i izbori za XXI vek. Literatura: Poper, 1993; Sorokin, 2002; Volerstin, 2000; Volerstin, 2005.

3.2. Ideologija i budućnost. Vladajuće i alternativne ideologije, njihova geneza iz posthladnoratovskog balkanskog haosa, spektar novog socijal-darvinizma, tri glavne slike budućnosti. Literatura: Huntington, 1998; Fukujama, 1997; Volerstin, 2000; Todorova, 1999; Chomsky, 1988; Popović, 2002.

3.3. Balkan (Jugoistočna Evropa) kao test za Evropu i svet: u potrazi za novim istorijskim sistemom odnosno za novim odgovorima na stare i nove probleme. Literatura: Hodge and Grbin, 1996; Popović, 2002.

Izabrana literatura

Arrighi, Giovanni (1990). "The Developmentalist Illusion," in W. G. Martin, editor, *Semiperipheral States in the World-Economy*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.

Arrighi, Giovanni, editor (1985). *Semiperipheral Development. The Politics of Southern Europe in the Twentieth Century*. Beverly Hills, London, New Delhi: SAGE.

Banac, Ivo (1988). *The National Question in Yugoslavia: Origins, History, Politics*. Ithaca, NY: Cornell University Press; prevedeno i kod nas.

Berend, Ivan T. (2001). *Srednja i istočna Evropa 1944-93: zabilaznim putem od periferije do periferije*. Podgorica: CID; original: (1996). *Central and Eastern Europe, 1944-1993: detour from the periphery to the periphery*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Berend, Ivan and **Ranki**, Gyorgy (1982). *The European periphery and industrialization 1780-1914*. Cambridge, England and Paris, France: Cambridge University Press and Editions de la Maison des Sciences de l'Homme.

Bougarel, Xavier (1996). *Bosnie: anatomie d'un conflit*. Paris: La Decouverte.

Braudel, Fernand (1981, 1982, 1984). *Civilization and Capitalism, 15th-18th Century*. Volume I, II, III. London: COLLINS.

Braudel, Fernand (1966). "Historija i sociologija," u G. Gurvitch, redaktor, *Sociologija, I*. Zagreb: Naprijed.

Brodel, Fernan (2001). *Mediteran i mediteranski svijet u doba Filipa II*. Tom I, II. Podgorica: CID; Beograd: Geopoetika.

Brzezinski, Zbigniew (2004). *The Choice: Global Domination or Global Leadership*. New York: Basic Books. Translation in Croatian: *Američki izbor: globalna dominacija ili globalno vodstvo*, Politička kultura, Zagreb, CID, Podgorica, 2004.

Chomsky, Noam (1988). *Language and Politics*. Montreal and New York: Black Rose Books. Interviews edited by C. P. Otero.

- Falk**, Richard (1992). *Explorations at the Edge of Time*. Philadelphia: Temple University Press.
- Fukujama**, Frensis (1997). *Kraj istorije i poslednji čovek*. Podgorica: CID; original: (1992). *The End of History and the Last Man*.
- Hodge**, Carole and **Grbin**, Mladen (1996). *A Test for Europe. Report: Confidence Building in Former Yugoslavia*. Glasgow: Institute of Russian and East European Studies of the University of Glasgow.
- Huntington**, Samuel P. (1998). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: Touchstone; prevod na naš jezik: CID, Podgorica.
- Jelavich**, Charles and Barbara (1977). *The Establishment of the Balkan National States, 1804-1920*. London and Seattle: Washington University Press.
- Lampe**, John R. and **Jackson**, Marvin R. (1982). *Balkan Economic History, 1550-1950. From Imperial Borderlands to Developing Nations*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press.
- Martin**, William G. (1990). *Semiperipheral States in the World-Economy*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Milosavljević**, Olivera (2002). *U tradiciji nacionalizma*. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji.
- Novak-Pešec**, Mojca (1989). "Slom jugoslovenskih elita modernizacije," *Sociologija*, Vol. XXXI, No. 2-3.
- Popper**, Karl R. (1993). *Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji II*. Beograd: BIGZ.
- Popov**, Nebojša, priredio (1996). *Srpska strana rata: trauma i katarza u istorijskom pamćenju*. Beograd: Republika.
- Popović**, Milan (1994, 1996, 1997, 2000, 2004, 2006). *Balkanska postmoderna 1-6: Žargon periferije* (Podgorica: Samostalno izdanje), *Posle hladnog rata* (Bar: Kulturni centar; prvi deo ove knjige identičan sa trećim delom udžbenika P. Jovanovića, N. Dimitrijevića i M. Popovića, *Savremeni politički sistemi*, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, 1998, strana 433-472), *Politički aparthejd* (Podgorica: Monitor), *Crnogorska alternativa* (Podgorica: Vijesti), *Globalna prašina* (Podgorica: Vijesti), *Evropa-Antoaneta* (Ulcinj: Plima).
- Popović**, Milan (2005). *Dinamika ništavila: sociologija neslobode*. Cetinje: Otvoreni kulturni forum (OKF); Zagreb: Durieux.
- Popović**, Milan (2002). *Montenegrin Mirror: Polity in Turmoil (1991-2001)*. Podgorica: Nansen Dialogue Center; especially articles: "Montenegrin Alternative: Transition, Identity, State", "NATO Expansion and Balkan Testing Ground", "A Tadpole Transition and Its Alternatives", and "The Post-Cold War Balkan Chaos and New Ideological Order".
- Popović**, Milan (1995). *Ritam sveta: teorija svetskog sistema Imanuela Volerstina*. Podgorica: CID.
- Prigogine**, Ilya (1997). *The End of Certainty: Time, Chaos, and the New Laws of Nature*. New York: Free Press.
- Prigogine**, Ilya and **Stengers**, Isabelle (1984). *Order Out of Chaos*. Boulder, Colorado and New York: Shambhala Publications and Bantam Books.
- Sorokin**, Pitirim (2002). *Društvene i kulturna dinamika*. Podgorica: CID; Beograd: Službeni list.
- Sloterdajk**, Peter (2001). *U istom čamcu*. Beograd: Beogradski krug.

- Stavrianos**, L. S. (1958). *The Balkans since 1453*. New York: Rinehart and Company.
- Stojanović**, Trajan (1997). *Balkanski svetovi: prva i poslednja Evropa*. Beograd: Equilibrium; original: Stoianovich, Traian (1994). *Balkan Worlds: The First and Last Europe*. Armonk, NY and London, England: M. E. Sharpe.
- Todorova**, Marija (1999). *Imaginarni Balkan*. Beograd: Čigoja, Biblioteka XX vek, urednik Ivan Čolović; original: (1997). *Imagining the Balkans*. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Volerstin**, Imanuel (2000). *Utopistika*. Ili: istorijski izbori dvadeset prvog veka. Beograd: Republika; original: Wallerstein, Immanuel (1998). *Utopistics. Or Historical Choices of the Twenty-First Century*. New York: The New York Press.
- Volerstin**, Imanuel (2005). *Uvod u analizu svjetskog sistema*. Cetinje: Otvoreni kulturni forum (OKF); original: (2004). *World-System Analysis: An Introduction*. Durham and London: Duke University Press.
- Volerstin**, Imanuel, i drugi (1997). *Kako otvoriti društvene nauke*. Izveštaj Gulbenkijanove komisije za restrukturisanje društvenih nauka. Podgorica: CID; original: Wallerstein, Immanuel, and others (1996). *Open the Social Sciences*. Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the Social Sciences. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Wallerstein**, Immanuel (1990). *Kapitalizam istorijski sistem*. Titograd: CIID; original: (1987). *Historical Capitalism*. London: Verso.
- Woodward**, Susan L. (1995). *Balkan Tragedy: Chaos and Dissolution After the Cold War*. Washington, D.C.: The Brookings Institution.

Referentni postdiplomski kursevi u Evropi i svetu

- Analiza svetskog sistema*. Odsek za sociologiju Državnog univerziteta Njujork u Bingemtonu u SAD. Autor prof. Imanuel Volerstin (ES8).
- Jugoistočnoevropske studije*. Dubrovnik International University (DIU). Autor prof. Ivo Banac, Univerzitet Jel, SAD (JES2).
- Jugoistočnoevropske studije*. Odsek za evropske i međunarodne odnose Univerziteta Atina (JES5).

Mogući gostujući predavači

- Immanuel Volerstin*, direktor Fernan Braudel Centra na Državnom univerzitetu Njujork u Bingemtonu u SAD i počasni profesor Sociologije na Univerzitetu Jel u SAD.
- Ivo Banac*, profesor Istorije i voditelj Veća za integrisane evropske studije na Univerzitetu Jel u SAD.
- Dr Ron Herman*, EU posmatračka misija, Podgorica.
- Dr Florian Biber*, Luksemburg, Sarajevo.